

גבולות היחידה: פרק מ"ה פסוקים א'-ט"ו**נושא היחידה: יוסף מתוודע לאחיו****מספר שיעורים: 1****כתבה: אביגיל באס****כללי:**

ביחידה זו, יוסף יתוודע לאחיו ויזמין את אביו יעקב לבוא למצרים. אירוע זה מפתיע ומרגש מאוד, לאחר כל האירועים והאשמות כלפי האחים עליהם למדנו בפרקים האחרונים. ביחידה זו נתייחס לגודל המעמד של התוודעות יוסף לאחיו, שכלל פיוס בין יוסף לאחיו והשבת האחוה והרעות למשפחת יעקב. בפסוקים אלה נדגיש את השגחת ה' וכיצד ה' מוביל את כל האירועים לטובה, גם כשלנו זה לא מובן והכול נראה תמוה.

פתיחה: בפתיחת השיעור, המורה יציג כתב חדשות, ויאמר בדרמטיות:

"שלום לכל הצופים! כאן כתב החדשות המשדר ישירות מבית השליט המצרי צפנת פענח. הורשיתי לשתף את הצופים היקרים בדרמה המתרחשת פה! אחד האחים הנקרא בשם ? (יהודה) העיז ונשא נאום שלם בפני השליט המצרי, ובו ניסה לשכנע אותו לשחרר את האח הקטן הנקרא בשם ? (בנימין) ולתת לו לחזור לאביו, למרות שכנראה הוא גנב את ה ? (גביע) של השליט המצרי.

יהודה אף הציע שהוא יישאר להיות ? (עבד) במצרים במקום אחיו בנימין.

בואו אתי ונראה מה קורה עכשיו לאחר נאום ארוך זה...."

להפנות שאלות לתלמידים:

- * האם, לדעתכם, השליט ישתכנע מנאומו של יהודה? האם טיעוניו מספיק משכנעים?
- * מה, לדעתכם, יקרה עכשיו?

לימוד הפסוקים:**פסוקים א'-ג': יוסף מתוודע לאחיו**

כשיוסף שומע את נאומו של יהודה, הוא לא יכול להמתין יותר, כי הוא כבר מחכה זמן רב לרגע שבו הוא יתאחד עם אחיו- "וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו"- הוא לא מסוגל יותר לכבוש את רגשותיו.

יוסף רצה להתוודע לאחיו כבר בזמן שהגיעו למצרים, אך התאפק והתגבר זמן רב על רגשותיו כדי לבחון אותם. כעת, כשראה ששבו בתשובה שלמה על מעשיהם, לא היה יכול יותר להתאפק. הוא רוצה לגרום לאיחוד המשפחה.

נעלה את השאלה: מדוע ציווה יוסף להוציא את כל המצרים מן הבית?

יוסף לא רוצה שאחיו יתביישו, לכן הוא מוציא את כל האנשים מהחדר (ראו פירוש רש"י) (נְצָבִים- האנשים העומדים). אנו רואים בהתנהגותו של יוסף, זהירות בהלבנת פנים- הוא דואג לכך שרק הוא ואחיו יהיו בחדר בזמן שהוא מתגלה אליהם (ראו "מסרים והפנמה").

השליט המצרי- יוסף בוכה, ומגלה לאחיו שהוא באמת יוסף אחיהם.
האחים נבהלים מהגילוי ואינם מסוגלים לענות.
להפנות שאלות לתלמידים: מדוע לא יכול יוסף להתאפק?
תשובה: הוא מרחם על האחים, הוא רואה שחזרו בתשובה.

⇐ עניין לשוני- ה' השאלה: העוד אָבִי חִי- הָאֵם עֲדָן.
מפסוק זה אנו למדים על דאגתו הרבה של יוסף לאביו - במעמד הגדול של התגלות יוסף לאחיו
לאחר שנים כה רבות, השאלה הראשונה ששאל אותם, הייתה מה שלום אביו.

⇐ **להפנות שאלה לתלמידים: למה נבהלו האחים מפני יוסף?**

- הם לא חשבו שמושל מצרים הוא יוסף, שנמכר לעבד, והם בהלם מהגילוי.
- ייתכן שהם חוששים שיוסף יתנקם בהם ויעניש אותם על כל מה שעשו לו.
- לפי רש"י: האחים נבהלו "מפני הבושה", על שמכרו אותו (על פי בראשית רבה).

פסוקים ד'-ח': יוסף מרגיע את אחיו
יוסף יודע שאחיו התחרטו על מכירתו, ולא ירעו לו או לבנימין.
יוסף מתייחס אליהם באהבה וכבוד, וקורא להם להתקרב אליו. הוא מפיס אותם, ואומר להם לא להיות עצובים ולא לכעוס על כך שמכרו אותו למצרים.

⇐ לפני קריאת פסוק ו', נבקש מהתלמידים לקרוא בעצמם בשקט ולומר בהצבעה, כמה שנים נשארו מהרעב.

תשובה: שנתיים עברו, ויהיו עוד חמש שנים: "כִּי זֶה שְׁנֵתַיִם הָרָעָב, בְּקָרֵב הָאָרֶץ; וְעוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים, אֲשֶׁר אֵין-חֹרִישׁ וְקָצִיר".

המורה יפנה שאלת אתגר לתלמידים בעקבות שימת לב לפרט זה: **בן כמה יוסף עכשיו?**

מאיפה אנו יודעים זאת?

תשובה: יוסף בן 39 שנה.

לבקש מתלמיד להקריא את מ"א, מ"ו:

"וַיֹּסֶף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעֶמְדוֹ לִפְנֵי פַרְעֹה מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם".

נחשב יחד על הלוח:

לפני תחילת הרעב, יוסף היה בן 30 שנה

+7 שנות שובע

37

+2 שנים של רעב

סה"כ יוסף בן 39

נדגיש בפני התלמידים שיוסף לא כעס על אחיו, אלא סלח להם על המכירה.

יוסף מראה שה' הוביל את המאורעות כך שהוא יגיע למצרים ויציל את המשפחה מרעב. יוסף מדגיש שכל מה שקרה, בסופו של דבר היה לתועלת, וה' הוביל לכך שיהיה יועץ לפרעה מלך מצרים ולמושל במצרים.

כאן כדאי להבליט את מידותיו הטובות של יוסף: למרות שאחיו שנאו אותו ומכרו אותו לעבד, ולמרות שהיה משנה למלך והיה ביכולתו לעשות להם כרצונו, הוא לא נקם באחיו או שנא אותם, וכל מטרתו הייתה לאחד את המשפחה (ראו "מסרים והפנמה").

מעבר לכך שיוסף לא כעס, נציין כאן גם את האמונה שלו - גם במצבים קשים מאוד, הוא רואה את יד ה'. הוא מאמין שהכול מאת ה' ושהכול לטובה.

פסוקים ט'-ט"ו: יוסף מציע להוריד את כל משפחת יעקב למצרים, לארץ גושן.

לאחר שיוסף התגלה לאחיו, הוא אומר להם למהר להודיע ליעקב אביהם על מעמדו במצרים, ולהביאו למצרים, מבלי להתעכב, כדי שיוכל לדאוג לפרנסת כל המשפחה. יוסף ציוה את אחיו למהר אל אביהם, מכיוון ידע שיעקב דואג מאוד לבנימין, וכן שהבשורה שהוא חי, תשמח אותו מאוד ותחיה את רוחו.

המורה יפנה שאלה לתלמידים: מדוע, לדעתכם, יוסף מגדיר איפה הוא רוצה שבני משפחתו יגורו במצרים? דווקא בארץ גושן?

יוסף רוצה שמשפחתו תגור יחד באותו אזור, ולא תושפע מהתנהגות המצרים שאינם שומרים תורה ומצוות, ולכן הוא דואג להם שיגורו יחד במקום אחד.

יוסף דיבר עם האחים בלשונם - בלשון הקודש, כדי לפייסם - בלי מתורגמן (לפי רש"י על פסוק י"ב, על פי בראשית רבה). "וַהֲנֵה עֵינֶיכֶם רְאוּת, וְעִנִּי אָחִי בְנִימִין, כִּי כִי, הַמִּדְבָּר אֲלֵיכֶם".

לאחר מכן יוסף בוכה עם בנימין, נושק לכל אחיו ובוכה גם איתם.

← **מילה קשה: תורש- תשמיד אתה וְזָרְעֶךָ מִחַמַּת הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.**

- נמחיש היכן ממוקמת ארץ גושן ואיפה היא ביחס לארץ כנען. מה המסע שנדרש מיעקב אבינו כדי להגיע למצרים (ראו מפה ב"הרחבות").

מסרים והפנמה:

*** ההשגחה האלוקית במכירת יוסף וכל האירועים שהתרחשו בעקבותיה -**

יוסף מדגיש שה' הוביל את כל המאורעות - מבטא אמונה בהשגחת ה'. יוסף לימד את האחים שה' דואג לבני ישראל, ואפילו כשקורות צרות ונראה לנו שדברים מסוימים הם רעים, ה' מוביל את כל המאורעות לטובה, ולבסוף צומחת מהם ברכה.

אזכור של גילויי השגחה בדרכו הארוכה של יוסף: ניתן לבקש מהילדים להיזכר בנקודות בסיפור יוסף, שדברים קרו כאילו ב"מקרה", אך ה' הוביל אותם - המורה יכתוב על הלוח.

(האיש שפגש יוסף כשחיפש את אחיו, אורחת הישמעאלים שעברה ליד הבור ששמעה את יוסף, המאסר של יוסף למרות שלא חטא, חלומות שר המשקים ושר האופים שבסוף הובילו לכך שיוסף יעלה לגדולה, חלומות פרעה שהובילו לכך שיוסף יתמנה למשנה למלך, הרעב שגרם לאחים לרדת למצרים, ועוד.)

*** צדקותו של יוסף, שסלח לאחיו בכל לבו, ועשה הכול כדי להרגיעם ולהיטיב עמם.**

נדגיש את המידות הטובות של יוסף: למרות שאחיו שנאו אותו ומכרו אותו לעבד, ולמרות שהיה משנה למלך וביכולתו היה לעשות לאחיו כרצונו, הוא אינו נוקם בהם או שונא אותם, וכל מטרתו היא לאחד את המשפחה.

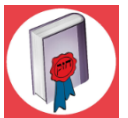
נדגיש גם את גדולתם של האחים ששבו בתשובה על חטאם. נדבר על כך שאפשר ליישב מחלוקות ולהגיע להתפייסות ולשלום אמת.

(אם מתאים, ניתן לקשר לחיי התלמידים ולתת לתלמידים לשתף באירועים שקרו להם שבהם הם הצליחו להגיע להתפייסות.)

*** זהירות בהלבנת פנים - ראינו שיוסף נזהר כדי לא להלבין את פני אחיו, והתגלה אליהם רק כאשר היו לבד בלי אנשים נוספים בחדר.**

← אפשר לתת משימת אתגר לתלמידים כדי לחזור על הנלמד בעבר: איפה כבר נתקלנו בתכונה זו בספר בראשית? אצל תמר- היא הייתה מוכנה למות- שיוציאו אותה לשריפה, ולא להלבין את פני יהודה.

סיכום:

ביחידה זו למדנו על המפגש המרגש שבו התוודע יוסף לאחיו והזמין את יעקב ומשפחתו לבוא למצרים כדי שיוכל לדאוג להם.

הכרנו במידות הטובות של יוסף, שהוא לא רצה שאחיו יתביישו ולכן הוציא את כל האנשים מהחדר כשהתוודע לאחיו. ראינו את ההתרגשות הרבה של יוסף במעמד זה ואת הבהלה של האחים בעקבות הגילוי המסעיר-אחיהם שנמכר לעבד, הוא המושל במצרים?!

יוסף פייס את אחיו, ואמר להם שה' הוביל את המאורעות כך שיגיע למצרים ויציל את המשפחה ברעב, ושהוא אינו כועס עליהם.

אפשרויות של משימות לסיכום היחידה:

1. התלמידים יכתבו יומן אישי בתור יוסף או אחד האחים, ובו יתארו את המפגש המרגש בו יוסף התגלה ואיך הם הרגישו.

2. התלמידים יכתבו מעין מכתב מקדים המספר ליעקב מה קרה ושהם בדרך חזרה. כך בעצם התלמידים יבטאו את ידיעותיהם, ותהיה חזרה על הנלמד.

3. המורה יבקש מהתלמידים לכתוב מעין מכתב, שכביכול יוסף נותן לאחיו כדי שייתנו לאבא שלהם. המורה יבקש מהתלמידים לחשוב מה לדעתם יוסף יכתוב לאביו. נצפה לראות רגשות- געגוע, אהבה, ביטויי אמונה, ושירד למצרים שהוא ידאג לו במצרים.

4. המורה יבקש מהתלמידים לזהות ולאתר בפסוקים כיצד פייס יוסף את אחיו?

* יוסף סלח להם על המכירה (פס' ה': "אל תעצבו... כי מכרתם אותי הנה").

* יוסף הסביר שהדבר היה לתועלת (פס' ה': "כי למחיה שלחני א-לוקים לפניכם").

* יוסף הכריז שהיה זה מאת ה' (פס' ח': "לא אתם שלחתם אותי הנה כי הא-לוקים").

* יוסף נישק לכל אחיו (פס' ט"ו: "וינשק לכל אחיו").

* יוסף דיבר איתם בלשונם- בלי מתורגמן (פס' י"ב: "כי פי המדבר אליכם").

5. המחזה: כדאי להמחזיז חלק מרגש זה יחד עם התלמידים- האחים מראים תדהמה, נבהלים, לא מסוגלים להוציא הגה מפיהם, אנשי מצרים שומעים על הגילוי המרעיש וכו'.

הרחבות: הדגמת מיקום ארץ גושן ואיפה היא ביחס לארץ כנען. המורה יסביר באמצעות המפה, מה כולל המסע שנדרש מיעקב אבינו כדי להגיע למצרים. המפה היא מתוך מאגר התמונות של הרב דן בארי ו"אורות עציון".

